

Wie is toch die man die zondags.... de preek houdt?

- door drs. Jan Martijn Abrahamse -

Inmiddels 15 jaar geleden kwam SIRE met de reclamespot op tv waarin een jongetje zich afvraagt ‘wie toch die man die zondags het vlees snijdt’. Papa was blijkbaar zo onbekend in het gezin, dat zijn eigen zoon niet wist wie hij was en wat hij daar deed. In veel baptistengemeenten hebben we eenzelfde probleem. Iedere zondag klimt dezelfde figuur weer achter de kansel. Ze noemen hem of haar dominee, voorganger, predikant of pastor. Maar wie is deze persoon? En waarom doet deze persoon de dingen die hij doet? Anders gezegd, tot welk ambt wordt een voorganger geroepen?

Uit recente onderzoeken blijkt dat veel voorgangers klem zitten tussen enerzijds het deel zijn van de gemeente zoals ieder ander, en anderzijds de centrale rol van het voorgangerschap. We komen hier op spannend terrein. Immers in veel baptisten- c.q. evangelische gemeenten, is men wars van de reformatorische ‘domineescultuur’ en helemaal van het sacramentalistische priesterschap zoals in de rooms-katholieke kerk. Tegelijk hebben we geen alternatief te bieden. Over het algemeen hameren we sterk op het algemeen priesterschap en de gelijkheid van de gelovigen, maar een theologische visie op het voorgangerschap lijkt te ontbreken. Met als gevolg dat het afhangt van wat lokaal ‘werkt’. Het lokale verwachtingspatroon vormt het kader waarin een voorganger dient te wandelen. Maar zoals vaker zorgen ongeschreven regels voor spanningen. Want als deze ongeschreven kaders worden overschreden of de verwachtingen niet worden beantwoord, ontstaat er frictie.

Een goede doordenking van het voorgangersambt kan helpen om dit gat te vullen. Net als een duidelijke visie op de doop, of de viering van de Maaltijd, dienen we te weten waartoe een voorganger wordt geroepen. Omdat net als doop en Maaltijd, het voorgangerschap niet bestaat bij de gratie van mensen, maar bij de gratie van God.

Het gebrek aan een duidelijke theologische visie op het voorgangersambt wordt toegeschreven aan een aantal oorzaken. Ten eerste worden baptistengemeenten gekenmerkt door een congregationalistische structuur. Dat betekent dat de *samenkomst van gelovigen* (congregatie), als geheel de kerk vormt. Niet de aanwezigheid van een gewijde priester of het Woord en sacramenten, maar de gelovigen “samen in de naam van Jezus” vormen een kerk. De nadruk op dit ‘samen’ – en de daarmee gepaard gaande nadruk op gelijkheid – maakt de positie van een voorganger lastig. Enerzijds is hij of zij gewoon een lid, anderzijds vervult de voorganger als primaire prediker – zowel door woord als sacrament – een centrale rol in de samenkomst.

Ten tweede heeft de opkomst van het evangelicalisme in de tweede helft van de 20ste eeuw geleid tot een onderwaardering van de ecclesieologie (de leer van de kerk). De nadruk op persoonlijk geloof en bekering verdrong het belang van de gemeenschap van gelovigen. Geloof werd ineens gevonden buiten de kerk. Allerlei para-kerkelijke organisaties (Youth for Christ, Navigators, Campus Crusade for Christ, nu Agapè, Jeugd met een Opdracht etc.) werden opgericht om mensen tot Christus te brengen en niet meer zozeer naar de kerk. Met als gevolg dat de gevestigde kerken en de academisch opgeleide dominees hun centrale rol verloren in het geloofsleven van christenen. Mensen gingen zelf de Bijbel bestuderen, gingen

naar conferenties, kwamen bijeen in Bijbelstudiegroepen en richtten soms zelfs eigen kerken op.

Ten derde is er de functionalistische tendens van de samenleving als geheel die zijn invloed heeft gehad op de kerk door de toenemende nadruk op de charismata. We preken niet langer exclusief van ambten en ambtsdragers, maar van bedieningen, leiders en soms zelfs managers. Voorgangerschap is geworden tot een klus, een taak, die ‘nou eenmaal’ gedaan moet worden. Het gaat gebukt onder, wat Henk Bakker in 2010 tijdens het openingscollege noemde, een groot ‘dat kan ik ook’ gehalte,

iedereen met een beetje gaven, talenten en persoonlijkheid kan preken, de zegen uitspreken, de tafel bedienen, beleid voor de gemeente ontwikkelen, etc. De vraag is of de bediening van voorganger zo niet stelselmatig wordt ‘uitgekleed’ en te veel als slechts een functionele taak wordt gezien, die een gemeente ook nog simpelweg kan inkopen? Is de voorganger niet meer dan een werknemer die zijn uurtjes maakt en de klus klaart?

De onduidelijkheid rond het voorgangerschap heeft wellicht te maken met de onduidelijkheid rond de betekenis van *ordinatie* en *ambt*. Anders dan de koster, de kinderwerkers en de mensen van de muziek, begint het voorgangerschap met een duidelijke (*be*)roeping. De gemeente *beroept* een persoon tot voorganger, tot een ‘ambt’. Hoewel niet iedereen dit woord graag gebruikt, doelt het slechts op een bepaalde functie waarvan de betekenis groter is dan de bewuste persoon. Anders gezegd, een rechter spreekt zijn vonnis niet uit namens zijn privé persoon, een politieagent schrijft geen bonnen uit om zijn eigen portemonnee te spekken en de minister-president vertegenwoordigt niet zichzelf tijdens een vergadering in Brussel. Zij handelen *namens* de staat der Nederlanden, *vanwege* het ambt dat hun te beurt is gevallen. Hierbij gaat het dus ook niet om hun persoonlijke kenmerken, maar hun gezag is afhankelijk van hun ambt. Met oog op de voorganger: deze of gene wordt niet geroepen om namens God het Woord te prediken *vanwege* de roeping van de gemeente.

In de eerste brief aan de Korintiërs schrijft Paulus, “zo moet men ons beschouwen: als dienaren van Christus, aan wie het beheer van de geheimenissen Gods is toevertrouwd” (1 Kor. 4:1). Paulus spreekt hier over zichzelf en over zijn medewerkers. De kerk van Korinte, waar de één zich ‘van Paulus’ noemde en de ander zich ‘van Petrus’. Daartegenover zegt Paulus: wij zijn mensen in dienst van iets dat ver boven ons uitgaat. Dienaren van de mysteriën van God. Datgene wat uiteindelijk pas in zijn geheel begrepen kan worden bij de voltooiing van het Koninkrijk (vgl. 1 Kor. 15:51), wordt in zijn verhulling bekend aan de kerk (vgl. 1 Kor. 13:12). De geheimenissen waarover Paulus spreekt zijn dus niet ‘geheim’ omdat ze gereserveerd zijn voor een paar enkelingen, maar ze zijn geheimzinnig omdat het voor ons mensen de pet te boven gaat. Wat dat betreft is de kerk geen groep mensen die het beter weet, maar slechts een groep die *van* het betere weet. In dit verband presenteert Paulus zich als *toezichthouder*, als bewaarder, van een gemeenschappelijk ontdekking. Maar nog méér, als *onthuller* van Christus (1 Kor. 1:23; 2:1), zodat mensen “het geheimenis Gods mogen kennen, Christus, in wie al de schatten der wijsheid en kennis verborgen zijn” (Kol. 2:2-3). Het is daarom dat Paulus een belangrijk criterium meegeeft, “voor zulke beheerders is dit tenslotte het vereiste: betrouwbaar te blijken” (1 Kor. 4:2).

Voorgangers staan in het ambt van het mysterie van Christus. Het is de gemeenschap van de kerk die leeft met de kennis aan Christus, maar te midden van de gemeente zijn het haar voorgangers die haar hierbij *bewaren* en het haar *verkondigen*. Daarom dat het voorgangerschap bestaat bij de gratie van God. Het ‘ambt’ is een *geschenk* van God aan de kerk (vgl. Ef. 4:11). God spreekt ‘bij monde’ van deze mensen. Slechts daarom is ambt ook dienst, en slechts daarom is het ambt ook een functie van de kerk. Een ontdekking die Maarten Luther ertoe aanzette het priesterambt te herformuleren in termen van *dienaren van het goddelijke Woord*. In de baptistentraditie, in al haar variëteit, is deze nadruk meegenomen. Zowel de *Second London Confession* (1677) als *The Orthodox Creed* (1678) benoemen de rol van het *ambt (office)*. Ambtsdragers zijn apart gezet voor de “the ministry of the Word.”

De dienst aan de kerk is de dienst aan het Woord, waarmee de kerk gebouwd wordt. Door te spreken van *ambt* benoemen we opnieuw dat voorgangers niet op persoonlijke titel spreken, maar *namens* God, *vanwege* hun dienst aan de kerk. Dat is wat er gebeurt in de ordinatie van voorgangers. Zij worden herkend als instrumenten van God tot welzijn van allen. Het gaat de kerk niet om deze personen, maar om Hem in wiens dienst zij staan. Door opnieuw nadrukkelijk van ‘ambt’ te spreken benoemen we deze dimensie opnieuw. Een bewuste herinnering dat het ons uiteindelijk niet gaat om hun specifieke gaven, hun welsprekendheid en charisma, maar om de Gave die de kerk ontvangt van de Gever.